

Streszczenie

Konsumpcja życiowa jako kategoria ekonomiczna – koncepcja i metoda wyznaczania

Przedmiotem niniejszej rozprawy doktorskiej jest kategoria ekonomiczna konsumpcja życiowa (*CL-consumption of lifetime*). Celem głównym rozprawy było opracowanie koncepcji konsumpcji życiowej, sposobu jej wyznaczania i analizy oraz ukazanie jej teoretycznego i utylitarnego znaczenia dla teorii i praktyki ekonomii, ze szczególnym uwzględnieniem opracowania macierzy konsumpcji życiowej. Pojęcie konsumpcja życiowa, jak dotychczas nie było wystarczająco sprecyzowane w literaturze przedmiotu, dlatego bazując na teoriach modeli cyklu życia w niniejszej rozprawie, podjęto próbę jej zdefiniowania, co pozwoliło na uzupełnienie luki wiedzy w tym zakresie. *Konsumpcja życiowa jest kategorią ekonomiczną przedstawiającą oszacowaną wartość konsumpcji, jaką realizuje człowiek w ciągu życia i wynika z konsumpcji w poszczególnych fazach życia. Jest uwarunkowana z jednej strony poprzez potrzeby człowieka, jego aspiracje i dokonywane przez niego wybory, a z drugiej ograniczona jest dochodami i oszczędnościami konsumenta.* Konsumpcję życiową mierzy się w formie wartościowej, mimo że konsumpcję niektórych rodzajów dóbr można wyrazić ilościowo.

Zakres rozprawy obejmuje koncepcję kategorii konsumpcji życiowej, analizę jej uwarunkowań, zaproponowaną procedurę metodyczną jej wyznaczania - *Consumption of Lifetime Estimation (CLE)*, w tym także metodę jej szacowania (wyliczania) przy pomocy opracowanych modeli macierzy konsumpcji życiowej *Matrix of Consumption of Lifetime MCL*. Procedura wyznaczania konsumpcji życiowej składała się z następujących etapów postępowania, mianowicie: *pierwszy etap* to opracowanie koncepcji sposobu wyznaczania konsumpcji życiowej przy zastosowaniu rachunku macierzowego; *drugi etap* to ustalenie struktury i wartości wskaźników przy wykorzystaniu odpowiednich danych; *trzeci etap* to uzyskanie i analiza wyników badań ukazujących wartości konsumpcji życiowej.

Na podstawie wprowadzonej klasyfikacji czynników warunkujących konsumpcję życiową ustalono najważniejsze czynniki ją warunkujące, które uwzględniono przy konstrukcji modeli macierzy *MCL*. Sprecyzowano profile analityczne, zgodnie z którymi stworzono zestaw modeli macierzy konsumpcji życiowej i opracowano wzory do jej wyznaczania, pozwalające na jej kwantyfikację stosownie do poszczególnych faz życia, grup dochodowych i subiektywnych ocen sytuacji materialnej.

Utylitarne (gospodarcze i społeczne) znaczenie koncepcji konsumpcji życiowej ukazano wykorzystując wyniki analizy *MCL*. Wskaźniki macierzy oszacowano na podstawie danych jednostkowych badania budżetów gospodarstw domowych GUS za rok 2017. Stworzyły one razem z obliczeniami macierzy odległości konsumpcji życiowej, bazę wyników służącą do analizy konsumpcji życiowej. *MCL* umożliwiła oszacowanie (wyliczenie) wartości konsumpcji życiowej oraz jej wyszczególnionych dóbr konsumpcyjnych również dla grup dochodowych i subiektywnych ocen sytuacji materialnej. Wartości konsumpcji życiowej, a także weryfikacja wiedzy odnośnie jej determinant i ich wpływu na jej wartość, przemawiają za jej przydatnością dla teorii i praktyki ekonomii. Uzyskane wyniki badań i przeprowadzona analiza konsumpcji życiowej pozwoliły na oszacowanie, jak kształtuje się konsumpcja w poszczególnych fazach życia i w ciągu całego życia oraz do ukazania konsumpcyjnego rozwarstwienia społeczeństwa (obiektywnego i subiektywnego). Ponadto analiza empiryczna pozwoliła na określenie wskaźników, które informują o poziomie zamożności społeczeństwa.

Realizacja pracy pozwoliła na przyjęcie postawionych w niej hipotez oraz sformułowanie wniosków, które wskazują, że model cyklu życia to ramy koncepcyjne, dzięki którym można i warto opracowywać użyteczne modele. Przedstawiona kategoria konsumpcji życiowej w rozprawie oraz sposób wyznaczania *CLE* i stworzone modele macierzy *MCL* stanowią oryginalne - autorskie rozwiązanie badanego problemu.

Słowa kluczowe: konsumpcja, konsumpcja życiowa, konsumpcja w ciągu życia, teoria cyklu życia, kategoria ekonomiczna, metoda wyznaczania konsumpcji życiowej, macierz, macierz konsumpcji życiowej.

Abstract

Consumption Of Lifetime As An Economic Category – Concept And Determining Method

The subject of this doctoral dissertation is an economic category Consumption of Lifetime (CL). The major purpose of the dissertation is to develop a concept of Consumption of Lifetime and a method to determine and analyze it, as well as to demonstrate its theoretical and utilitarian significance for the theory and practice of economics with special allowance for the establishment of a matrix for Consumption of Lifetime. So far, the notion Consumption of Lifetime has not been sufficiently defined in the source literature. Therefore, on the basis of the theories of life cycle models, this dissertation attempts to define the aforementioned notion and thus supply a gap in the knowledge in this area. *Consumption of Lifetime is an economic category that presents an estimated value of consumption achieved by man during his or her lifetime and follows from consumption at individual stages of life. On the one hand, it is determined by the needs, aspirations and choices of man, and, on the other hand, it is restricted by the consumer's income and savings.* Consumption of Lifetime is measured in the form of a value, though consumption of certain types of goods can be expressed quantitatively.

The scope of the dissertation covers the concept of Consumption of Lifetime, the analysis of conditions underlying it, the postulated methodological procedure for determining it, including the method to estimate or calculate it, the Consumption of Lifetime Estimation (CLE), with the use of the designed models for the Matrix of Consumption of Lifetime (MCL). The procedure for determining Consumption of Lifetime comprises the following stages. Stage 1 is the development of a concept of the method to determine Consumption of Lifetime with the use of a matrix calculation. Stage 2 is the determination of the structure and value of the indicators on the basis of relevant data. Stage 3 is the achievement and analysis of test results showing the values of Consumption of Lifetime.

On the basis of the introduced classification of factors that determine Consumption of Lifetime, the most important of them are distinguished and applied in establishing the models of the matrix MCL. Analytical profiles are described and used in order to form a set of models of Matrix of Consumption of Lifetime and formulas to determine Consumption of Lifetime which allow quantifying it according to the individual stages of life, income groups and subjective judgments of their economic status.

Utilitarian (economic and social) importance of the concept of Consumption of Lifetime is demonstrated with the use of the results of the MCL analysis. Matrix indicators are estimated on the basis of the individual data generated by the Central Bureau of Statistics from the study of household budgets in 2017. Combined with the calculations of the MCL distances, they provide a resulting database that can be used to analyze Consumption of Lifetime. MCL ensures the estimation or calculation of the values of Consumption of Lifetime and its individual consumer goods, also for income groups and subjective judgments of their economic status. The values of Consumption of Lifetime as well as the review of the knowledge about its determinants and their impact on the values support the thesis that Consumption of Lifetime is useful for the theory and practice of economics. The achieved results of studies and the completed analysis of Consumption of Lifetime make it possible to estimate the level of consumption at the individual stages of life and during lifetime and also to show social stratification (both objective and subjective) by consumption. Moreover, the empirical analysis ensures the identification of the indicators which provide information on the level of social wealth.

In the course of the doctoral dissertation the hypotheses established therein are born out and conclusions are formulated that indicate that a lifecycle model is a conceptual framework with which it is possible and beneficial to design useful models. The category of Consumption of Lifetime and the method of determining CLE and the established models of MCL, as presented in the doctoral dissertation, constitute an original and proprietary solution to the problem being studied.

Key terms: consumption, consumption of lifetime, consumption during lifetime, theory of life cycle, economic category, method of determining the consumption of lifetime, matrix, matrix of consumption of lifetime